

Folkeforbunds-politikk eller nøytralitetspolitikk?

AV
Dr. CHR. L. LANGE.

I sin artikkel i „Tidens Tegn” for 11. desember, med overskrift „Skal vi ta parti eller være nøytral?” går Joh. Ludw. Mowinckel meget bestemt, men samtidig meget vennskapelig i rette med mig for det syn på vår utenrikspolitikk som jeg hadde fremholdt i et foredrag i Studentersamfundet i Bergen.

Før jeg går inn på saken selv, vil jeg gjerne få si, at da jeg holdt foredraget, hadde jeg ikke sett eller hørt om den artikkel av Mowinckel han hadde skrevet noe før, og som han nu citerer flere stykker av. Hans almene innstilling hadde jeg naturligvis god rede på. Men det var ikke bare ham, og ikke engang særlig ham jeg hadde i tanke da jeg i Bergen advarte mot den megen tale om, at vi bør følge en „avgjort” nøytralitets-politikk. Uttalelser i den retning, mer og — især — mindre presise, er kommet fra høist forskjellige hold: fra regjerings-medlemmer og andre politikere, i ledende parti-organer, fra militært hold. Mitt foredrag i Bergen hadde til emne „Krigsfare og fredspolitikk”. Det behandlet altså den *almindelige* situasjon, og nesten bare den. Det var først til slutt jeg kom inn på vår egen utenrikspolitiske linje.

Bergens-bladenes referater, de få jeg har sett, er stort sett riktige, og Mowinckels utdrag av dem er svært fair. Men bladenes *overskrifter* har jeg naturligvis ikke noe ansvar for; de hadde en sensasjonell og iblandt tendensiøs karakter som jeg våger å si min utredning av emnet var fri for. Og der er ett avsnitt i Mowinckels gjengivelse som jeg ikke kan kjennes ved. Det er hvor han refererer mig så: „... det gjelder ikke bare å stå sammen for

ned ord for ord det siste avsnitt, og jeg leste dem op. Og tanken er mig fremmed. Det er ikke slik problemet stiller sig for mig. Hvis krigssituasjonen opstår ved at en stormaktsgruppe (selv om den står i Folkeforbundet) „kommer i krig” med andre stormakter, så ligger jo ansvaret for krigen hos denne førstnevnte gruppe, og da er vi ikke bare uten plikt til å „ta parti” for den; vi er snarere forpliktet til å stille oss mot den. Her må Mowinckels egen tankegang ha spillet ham et puss. Det er slik han selv ser på problemet. Han setter jo som tittel for sin artikkel: „Skal vi ta parti eller være nøytral?” — Det var ikke min spørsmåls-stilling i Bergen, og jeg mener, at det heller ikke er fruktbart for diskusjonen å stille spørsmålet slik.

Diskusjonen gjelder en uvisst fremtid; vi er henvist til å bevege oss i hypoteser, og det er da meget mulig, at begivenhetene vil følge en annen linje enn den jeg antydte i Bergen, og som var forutsetningen for det jeg sa om vårt lands utenrikspolitiske linjer. Men hvis min hypotese viser sig riktig; hvis Tyskland som tredjemann i diktaturenes makt-konstellasjon „går til krig”, og går til krig i Mellemeuropa; hvis videre, hvad man må anse for en selvfølge, den angrepne stat klager til Forbundet (jeg nevnte Tsjekko-

Spørsmålet blir: „Skal vi gjøre vårt for å stanse angrepet på verdens fred?” Det er vår plikt som medlem av Folkeforbundet å svare ja, og å gjøre hvad vi makter. Dette er ikke å „ta parti”, like så litt som vi „tok parti” mot Italia eller for Etiopia i 1935; vi var med på å innskjerpe de (høist ufullkomne) mellomfolkelige politi-forskrifter. Mussolini oppfattet det nok som om den største part av verden „tok parti” mot ham, ganske som en stratenrøver er fast overbevist om, at politi og rettsvesen „tar parti” mot ham. Vi her i Norge burde kanskje være forsiktige med å bruke diktaturenes terminologi; det kan øse vann på deres kvern.

Joh. Ludw. Mowinckel går ut fra

sa jeg, i aller høieste grad å ønske, at „revisjons-paragrafen”, Art. 19 i Folkeforbundets pakt, måtte bli brukt for å få en løsning av de mange henseender berettigede krav fra de „sultne” staters side; en del av dem kan også bli imøtekommet ved direkte forhandlinger mellom noen få stater. — Jeg sa endelig, at vi nok også må regne med den mulighet, at krisen blir slik, at Folkeforbundet faller helt sammen, og at vi i så fall blir nødt til å gripe til „nøytraliteten”. — Dette siste refererer også Mowinckel, og jeg er ham takknemlig for det.

Men jeg mener det er avgjørende viktig å holde sig for øie, for det første, at dette er en subsidiær utvei, en „nød-utgang”, våre

den, og erklære at det er den politikk vi vil følge i tilfelle av en krig, hvor vi ikke ønsker å være noen av partenes venn eller fiende.”

Den siste setning synes å tyde på at Mowinckel tenker sig muligheten av undtagelser fra den avgjorte nøytralitets-politikk; men jeg skal ikke tviste med ham om ord.

Jeg berørte overhodet ikke spørsmålet om Belgias stilling i mitt foredrag i Bergen. Men ikke rettere enn jeg kan se, er Mowinckels opfatning av denne ikke korrekt, og jeg er i det heldige tilfelle at jeg her kan henvise til en utredning som utenriksminister Sandler har gitt av dette spør-

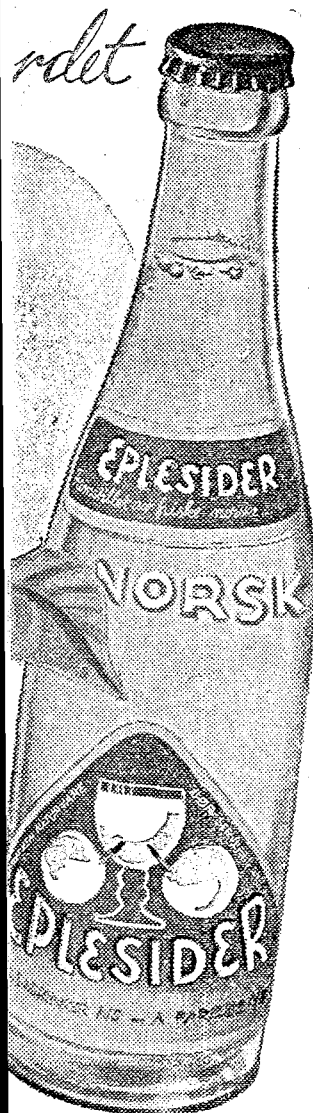

GRAV
ens land

ikke skaffe
rer før jul.

ASCHEHOUG

SIDER
RISKE NORSKE EPLER
PAREL ØS AS

gjelder ikke bare å stå sammen i fred å støtte alle bestrebelser for å styrke Folkeforbundet og fremme dets oppgaver. Våre forpliktelser binder oss i virkeligheten så sterkt og så langt, at hvis en gruppe av stormakter som alle eller de fleste står i forbundet, kommer i krig med en annen stormaktsgruppe hvorav et flertall er uttrådt av forbundet, må vi ta parti for og aktivt støtte den første",

Det er jeg som har understreket. Jeg er viss på, at jeg ikke har brukt slike ord, og ikke en gang formulert en slik tanke. Jeg hadde skrevet

skaffelsen", barn nr. 4, til et utlegg i løpet av de første 9 måneder på mellom 5—700 kroner. (Husk læger og opplysningscentraler av alle slag påpeker hvor viktig spebarnstellet er for menneskeføets senere vekst. Slike råd er sannelig dyre å følge.)

Og så kommer lekene til barna. Mange har de allerede fått, den fjerde skal ha sine. Ved siden av malt-ekstrakt og tran: Jo, det blir dyrt. Pengene til å ha litt forsikring for, gjester, sommerferie eller jakt, sportsting, bøker, kino, øl og vin, blir stadig færre og færre.

Det vet dere alle som har tre barn og muligens drøfter det fjerde. Vi snakker ikke om at tre barn bør bo i tre værelses leilighet og fire helst i fire værelses. Det nytter ikke å snakke om. For ingen vil bygge sånne leiligheter mere, annet enn som programløfter.

Og dertil kommer dette som vi kjenner så uhyggelig godt. Konenes strev. Det er et opjagende strev med tre små, ennu mere med fire. Konene våre kan ikke gå så pent klædt som damene på filmen eller som motespaltene i alle aviser oppfordrer til. Det spiller også inn. Ikke sant?

Men barnetrygdskomiteen vil hjelpe oss med bidrag. Har dere lest det? Først skal forresten forslagene drøftes. De har tenkt å gi oss 200 kroner for hvert barn, eller 200 for det første og synkende for de andre. De har tenkt det. Men det aller billigste forslag koster visstnok staten 81 millioner om året. Og da vet vi jo alle — alle vi som ikke sitter

til Forbunde — jeg nevnte Tsjekkoslovakia, for å si flere vel underrettede personer regner med dette som en ikke fjern mulighet) — tror da noen at de stater som står i Folkeforbundet kan eller vil forholde sig passive, eller selv så reservert som overfor Japans siste pågang på Kina? Jeg tror det ikke; for dertil er Mellemeuropa et altfor nevralgisk ledd i stats-systemet.

Overfor en slik situasjon — et angrep på et medlem av Forbundet i Europas midtpunkt — er det etter mitt skjønn uriktig å stille spørsmålet så: „Skal vi ta parti for den ene maktgruppe mot den annen“.

Før Cappelengården rives

Dovregubbens hall for siste gang!

Ta barna med. Bøker, spill og leketøy — dekorasjoner og „levende“ troll.

J. W. Cappelen
Bokhandel — Kirkegt. 15.

at Folkeforbundet nu er sjal' — it som et ledd i den mellemfolkelige politikk. Jeg tror at det ennu er der som en reserve, og at det kan komme til å spille en rolle som felles forsvarslinje, en forsvarslinje for ordning i fred og mot krigerske tiltak.

Det er, som sagt, meget mulig at begivenhetsforløpet kan bli et ganske annet. Forbundets aksjonsmuligheter er sterkt begrenset, allerede av den grunn at dets beslutninger må være énstemmige.

Jeg vil her gjerne skyte inn, at jeg dvelte ganske utførlig i Bergen ved de muligheter Forbundet gjemmer for å få en ordning i fred, gjennom et oppgjør i tide, før krigen er der. Jeg minnet om de forsøk som er blitt gjort på å få i stand en forhandling mellom de „mette“ og de „sultne“ stater, og jeg uttalte mitt ønske om, at disse forsøk (hvis det er tillatt å bruke ennogså et så beskjedent ord) måtte føre til en „fredskonferanse før krigen“, som de Valera kalte det i en tale i Folkeforbundet sommeren 1935. Det var,

oppe i tre små barn — at forslagene blir begravet.

Er det noen av dere som har tenkt på om barnetrygdskomiteen har små barn eller barn i det hele tatt? Det skulde være morsomt å vite.

Men la oss drøfte dette her i avisen! Hva vil dere foreslå som beste hjelp. (Jeg har et forslag i bakhånden, som dere siden skal få, om redaktøren vil slippe oss til.)

Men skriv ikke litterært og kunstig om dette. Skriv under navn og slik at vi forstår at den som deltar i diskusjonen vet hvor skoene trykker. Kanskje vi kunde lære barnetrygdskomiteen og stortingsmennene noe? Det skal være ennu noen i stortinget som har små barn. Hvor mange som har fire skal være usagt. Oslo, 19. desember 1937.

Anders Lange.

plikter Folkeforbundet går foran; for det annet, at vi ikke gjør oss noen illusjoner om hva nøytraliteten i våre dager er verdt.

Allerede under verdenskrigen viste det sig at nøytraliteten nærmest var en fiksjon. Faktisk og praktisk blev vi for vårt vedkommende mer og mer innordnet i de alliertes system, i hvert fall økonomisk. Det hadde sørgelige og også moralske følger, — det kostet våre sjøfolk liv og helse, og gjorde manges alderdom mer enn bekymringsfull. De få levde høit på krigs-konjunkturen, med efterfølgende alvorlige tømmermenn; de mange blev underernært, om de ikke likefrem sultet.

Det vil ikke bli lettere, det vil bli vanskeligere å føre en nøytralitets-politikk i fremtiden enn for tyve år siden, i hvert fall hvis krigen bryter ut i Europas centrum. Dette følger naturnødvendig av hele den tekniske utvikling som krigen og dens kampmidler har gjennomgått fra verdenskrigen av.

Joh. Ludw. Mowinckel mener „vi må følge Belgias eksempel, vi må — skriver han — klart og tydelig etter nøie og omhyggelig overveielse trekke op en plan for vår nøytralitetspolitikk, kunngjøre denne for Folkeforbundet og ver-

mål i et foredrag han holdt i Uppsala 6. november i år. Talen er i sin helhet gjengitt i „Mellanfolkligt Samarbete“ nr. 9 for i år.

Med rette peker Sandler for det første på at man må huske på „Belgiens utgangsløse“: Belgia var med i krigen, og det var med i Locarno-systemet; det hadde ennogså visse ensidige militære forpliktelser som skrev sig fra tiden (Forts. side 12)

Søker De selv
eller som julegave
en
kvalitetstøffel

eller
Stømpes
i siste farver? —
Se vårt utvalg.

Markib's
Kirkegt. 34, V. Karl Johan

GRANDEZA

DEN IDEELLE CIGAR
GJENNEM 60 ÅR

LONDRES: 50 STK. KR. 26. DELICIOSOS: 50 STK. KR. 20.

ELEGANTE 5 PAKN. KR. 2.60 — KR. 2.00.

Folkeforbundets politikk

(Forts. fra side 3)

like etter krigen. Det er disse forpliktelser som Belgia nu har fridd sig fra. — Da Locarno-systemet falt sammen ved at Tyskland opsa traktatene, måtte Belgia, sier Sandler, „skape balanse” i sin egen stilling. Det har opnådd erklæringer fra Frankrike og England om at disse makter vil respektere alt belgisk landområde, og til slutt også fra Tyskland, for denne makts vedkommende med det forbehold at Belgia avholder sig fra enhver støtte av en mot Tyskland rettet aksjon fra andre makters side.

Den belgiske regjering har selv definert sin opfatning av landets nye stilling både overfor det belgiske parlament og overfor Folkeforbundets råd. Det bør merkes at ordet „nøitralitet” ikke forekommer i noen av disse to helt offisielle erklæringer.

Kan allikevel „nøitralitet” innfortolkes i dem? Jeg mener nei, for i begge erklæringer, og særlig skarpt i erklæringen for Forbundsrådet, understreker utenriksminister Spaak som et hovedpunkt i Belgias politikk „troskap overfor Forbundets pakt og de forpliktelser den medfører”. Og at nøitralitets-begrepet i dets tradisjonelle forstand er uforenlig med forpliktelsene etter pakten, om det er alle enige.

I virkeligheten er Belgia nu i fullstendig samme stilling som Norge har vært siden det gikk inn i Forbundet, og som følge av det fikk løsgjort sig fra Integritets-traktaten av 2. november 1907. Belgia hører til den gruppe av småstater som Sandler kaller „alliansfrie”, og som også Norge hører til. Han minner om at Holland som „hugnats med ett anbud om en dylik garantiforklaring” (som den Belgia har fått), har avslått tilbudet: den nederlandske regjering „anser territoriets ukrenkelighet for et aksiom, som det ikke finner noen grunn til å forhandle om med noen annen makt.” — Det var den betraktning vi handlet ut fra da vi gjorde oss fri for vår Integritets-traktat.

Skal vi for enhver pris tydelig

nøitraliteten. I tilslutning til det jeg nettop nu sa, forekommer det mig at talsmennene for nøitralitet ikke bør pledere for den på en slik vis at vi faller tilbake til å stille på samme fot stater som krenker rettsordenen, og stater som respekterer denne orden. Det er en kjensgjerning som det er vel verdt å legge merke til at den amerikanske nøitralitetslovgivning som nu gjelder, ikke er blitt satt i kraft, skjont det i Østasia foregår krigsoperasjoner av større omfang enn noen man har sett siden verdenskrigen.”

Det forekommer mig, som sagt, at disse ord og den tankegang som de uttrykker, har ærend også til oss, og ganske særlig til dem som tar til orde for en „avgjort” nøitralitet. Vi lever i ulvetider. Bryter krigen ut i Europa, vil vi, hvad vi så har planlagt — selv efter de nøieste overveielser — komme i stor fare, og de forferdeligste ulykker kan ramme også oss. Men la oss ikke pådra oss den skam og skade at vi er med på å rive ned og svekke de siste rester av byggverket for en bedre tilstand i verden.

Hvis hr. Mowinckels artikkel har vært optatt i andre aviser, tør jeg be disse om også å gi plass for denne artikkelen.

Chr. L. Lange.

FI AV GUSTA

«Sveits neuverdigende politikk. Den annen vei tror jeg for det første ikke er gangbar; vi kan ikke — som Sveits — påberope oss en hundre-år-gammel tradisjon, heller ikke de indre nasjonale forhold som Sveits. Men for det annet er jeg redd for at Sveits' nøytralitet neppe vil vise sig å by noen sikkerhet under en ny storkrig i Europa. Jeg kan etter i mange år å ha bodd i Sveits bevidne at det er meget langt fra at det hersker enstemmig tilfredshet med den stilling landet har, og med den politikk dets regjering har ment å burde føre i disse krigsfarlige år. Det er ingen grunn til å misunne Sveits' utenrikspolitiske leder, Motta, den stilling han nu inntar i Folkeforbundet.

Sandler kommer i sin før nevnte tale også inn på at i Sverige har det også, som her i Norge, reist sig røster for en nøytralitetspolitikk fra svensk side. Hans ord har ærend også til oss.

Like efter at han har gjort oppmerksom på Folkeforbundets svakhetstilstand og særlig har nevnt at hverken krigen i Spania eller den i Østen har bevirket at paktenes regler er blitt satt i verk, sier han:

„Derfor behøver ikke Forbundets optreden („ställningstagande“) være betydningsløst. At man i Geneve har avgitt en bestemt uttalelse i den øst-asiatiske konflikt viser ikke bare en moralsk holdning; men det medfører også — jeg tenker særskilt på anbefalingen av ikke å svekke Kinas motstandskraft — visse påtagelige materielle virkninger. For stater som ikke er til sinns å sette fullstendig likhets-tegn mellem angriper og angrepet stat, er et slikt uttrykk for en kollektiv opfatning av en verdi som man ikke bør overse.”

„Dermed — fortsetter Sandler — er jeg inne på spørsmålet om

løst fått anledning til å lage et Moss Johnsen 1. juledag i Kring Gustav Vigeland og hans verk.

iftning mi bil i Køb

ens hundreder pas
, uten å ane noe.

kjent over hele København, for op den var bygget et helt kolonihave-lyshus. Selve slipningen fant sted ved hjelp av en særskilt parafinmotor. I to brødre var usedvanlig dyktige skjærslipere og hadde en meget stor kundekrets, og med bilen sin fartet rundt i hele København.

Ved 12-tiden mandag formiddag stanset skjærsliperbilen utenfor Færøskolen for husassistenter. Frederiksen gikk op på skolen og fikk med sig en mengde kniver som han skulde slippe.

vakkert kjolestoff

estrømper, helst mange
— silkeskjørt — tørklær
blomster — kniplinger —
— pakket i vakre jule-
er er flotte presenter til
ets damer.

EHUSET

OLF HALVORSEN & CO.